

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

M. Janssens, Alphen a/d Rijn

Wraak? (1)

„... gelukkig hij, die u zal vergelden hetgeen gij ons hebt aangedaan; gelukkig hij, die uw kinderen zal grijpen en tegen de rots verpletteren.”
Uit Psalm 137

Afgedaan?

Het slot van Psalm 137, en dan met name het hierboven afgedrukte, klinkt vreselijk hard, genadeloos. 't Is dan ook geen wonder, dat velen zich min of meer van deze Psalm afmaken door te beweren dat het nivo ver beneden dat van Christus en van een christen ligt. Men zegt dat deze Psalm een echte Psalm is, een echte oudtestamentische Psalm, want hierin wordt nog om wraak geschreeuwd. Wie dit te gemakkelijk vindt, wie eigenlijk vindt dat je dat niet kunt zeggen, dat iets in de Bijbel voor ons heeft afgedaan, het is alsof zij niet weten wat dan wel te zeggen, en ze doen er het zwijgen toe...

En ik kan het begrijpen; ik kan het begrijpen dat mensen menen dat wij vandaag niets meer met deze Psalm kunnen en ik kan het nog veel meer begrijpen dat mensen niets weten uit te brengen, er geen raad mee weten, maar het bevreemdt me niet. Bij het lezen van de Schrift, van de Psalmen, stuit je ook op deze Psalm. En we mogen er toch van uitgaan dat ook Psalm 137 voor ons vandaag een boodschap bevat. Vandaar een poging om de betekenis te ontdekken. Over twee weken zullen we ingaan op het slot van de Psalm, de verzen 7 t/m 9; om dit derde gedeelte van de Psalm goed te kunnen verstaan, kijken we nu naar de eerste twee gedeeltes, de verzen 1 t/m 6.

Bij God vandaan

De dichter van onze Psalm zit met zijn volk in Babel, in ballingschap. Dat is maar niet ver van huis, maar vooral ver van Gods huis, de tempel, Jeruzalem, zoals het in vers 1 heet: Sion. En vandaar de treurige stemming: *Aan Babels stromen, daar zaten wij, ook weenden wij als wij Sion gedachten.*

Ik denk dat de Psalm het hier heeft over wat vandaag vaak wordt aangeduid als 'Gods-verduistering'. Sion was de plaats waar God woonde; en in plaats van daar, dicht bij de HERE, leeft een deel van Israël ver bij God vandaan. De ballingschap is als het ware de wereld van de Gods-verduistering: je merkt niet of nauwelijks dat God er is, laat staan dat Hij zich bemoeit met deze wereld.

De vraag naar Gods leiding

Met de modieuze en aanvechtbare term Gods-verduistering zeggen we dat er voor het besef van velen iets (gekomen) is, dat tussen God en ons in staat, waardoor het echte zicht op Hem verdwenen is. En dat is dan met name de autonomie van de mens, het God niet meer nodig denken te hebben, de menselijke zelfstandigheid. Denk aan vele vormen van wetenschap met ongeloofs-vooronderstellingen.

Velen worstelen met vragen over Gods leiding in de wereld van nu. En altijd zijn mensen met deze wezenlijke vraag aan het worstelen geweest. Wie dat alleen maar theoretisch wil doen, heeft grote kans met deze gigantische vraag min of meer klaar te komen.

Theoretisch weet ik ook heel wat te zeggen over Gods leiding, zijn voorzienigheid. Maar dan de praktijk. Die botst vaak op een verschrikkelijke wijze daarmee. Mensen die altijd vlot zondag 10 konden nazeggen, daar oprecht hun geloof in verwoord vonden, worden door elkaar geschud, wanneer er grote zorgen komen bij henzelf. Wanneer iets je ineens heel direkt raakt, dan komen de dingen mbt. onze hemelse Vader er heel anders uit te zien. En dat heeft veel tijd en energie nodig, en worstelen, om daarmee op een goede manier om te gaan. Wie ondanks alles wil vasthouden aan God als een almachtige Vader, is apart komen te staan. Je wordt naïef gevonden, staande buiten de werkelijkheid. Voor velen speelt God geen enkele rol meer in het leven. En deze sfeer heeft op allerlei manieren heel wat invloed, ook op mij en u.

Verlangen naar vroeger

God, zelfs het woordje 'god' of 'God', zegt de mensen eigenlijk niets meer. Hoe gemakkelijk ben je dan niet geneigd er maar het zwijgen toe te doen. Begrijpelijk. En het gevolg daarvan kan al snel zijn dat ook voor je eigen idee God min of meer los staat van een groot deel van je leven. Is ook dat niet een vorm van Gods-verduistering? Wat kan het moeilijk zijn om vandaag te leven met de HERE God. Wat kun je verlangen naar vroegere tijden, omdat geloven toen veel meer vanzelf sprak, althans leek te doen. Het is alsof God toen meer te maken had met het dage-

lijks leven. Wij leven vandaag in een wereld waarin je je eenzaam kunt voelen, omdat er geen of nauwelijks christenen om je heen zijn. En dat verlangen naar vroeger proef je in de Psalm:

Aan de wilgen aldaar hingen wij onze citers;

want daar begeerden zij die ons gevangen hielden van ons een lied, en zij die ons mishandelden vreugdebetoont:

Zingt ons een van Sions liederen.

Laat eens wat horen! Maar dat kunnen ze daar in Babel niet opbrengen:

Hoe zouden wij een lied van de HERE zingen op vreemde grond?

En dan volgt de lof op Jeruzalem.

Jeruzalem

Volgens velen zal Jeruzalem als de heilige stad het centrum van de wereld worden, zo rond de terugkomst van de Here Jezus. En wanneer je mensen hoort spreken die menen dat er voor het land en het volk Israël nog bepaalde beloftes zijn overgebleven, dan klinkt het heel eerbiedig. Als ze bijv. zeggen: Israël is Israël – waarmee ze tegen de mening ingaan van uitleg-

36e jaargang – nr. 17
14 augustus 1992

In dit nummer

- 307 M.H.T. Biewenga
Sola Scriptura
- 309 B. Wielenga
Over kerkorde en zending (2)
- 310 H. Algra
Daar heeft Adriaan niet om gevraagd
- 312 D. Holwerda
Schapen uit een andere stal
- 314 J.H. Klein
Christus in het kerklied (4)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging
Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 63,- per jaar of f 35,- per half jaar.
Voor studenten f 51,- per jaar.
Buitenland f 89,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 58 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties afzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

gers, die de profetieën over Israël laten slaan op de nieuwtestamentische gemeente —, dan kun je onder de indruk zijn van hun trouw aan de Schrift. Toch is het slechts de schijn. Want wie echt trouw wil zijn aan de Schrift, die zal dat zijn aan de hele Schrift, van Genesis t/m de Openbaring aan Johannes. En met name dat laatste Bijbelboek toont ons dat we Jeruzalem niet moeten zien als een echte stad, zoals wij steden kennen, zoals wij het aardse Jeruzalem kennen. Met Jeruzalem wordt in de Bijbel de plaats bedoeld waar God woont. Ten tijde van het Oude Verbond was dat het aardse Jeruzalem, de tempel. Jeruzalem was een bijzondere stad, heilig, vanwege de tempel, de woonplaats van God. En vandaar de vrome zelfvervloekingen in onze Psalm: *Indien ik u vergeet, Jeruzalem, zo vergeet (mij) mijn rechterhand; mijn tong kleve aan mijn verhemelte, als ik uwer niet gedenk, als ik Jeruzalem niet verhef boven mijn hoogste vreugde.* Zelf-vervloekingen, want wie Jeruzalem vergeet, vergeet niet slechts een aardse stad, zoals er zoveel steden zijn, maar die vergeet de HERE en zijn aanwezigheid.

Op grond waarvan zou Jeruzalem nu geen heilige stad meer zijn, vragen velen zich af. Omdat Christus gekomen is, die bijv. gezegd heeft: *Meer dan de tempel is hier.* Denk maar aan de brief aan de Hebreeënen. Uitgebreid gaat die in op de tempeldienst en alles wat daarmee te maken had. En steeds maar weer laat de schrijver zien dat die dienst sinds Christus heeft afgedaan. Hij, Christus, blijkt de werkelijkheid te zijn van wat onder het Oude

Verbond van tevoren werd afgebeeld. Jeruzalem: de plaats waar God woont. En waar woont Hij nu? Daarvoor moeten we naar het Nieuwe Testament. De apostel Paulus schrijft aan de Korinthiërs: *Weten jullie niet, dat jullie Gods tempel zijn en dat de Geest van God in jullie woont?* En aan Timotheüs: *Mocht ik nog uitblijven, dan weet u, hoe men zich behoort te gedragen in het huis van God, en dan: dat is de gemeente van de levende God.*

In de komende nummers (o.a.):

M.R. van den Berg, Het karakter van de wet in de nieuwtestamentische bedeling

G.L. Born, Ethische vragen

G. v.d. Brink, Ethische vragen

H. Smit, Beknopte Gereformeerde

Dogmatiek (bespreking van het

gelijknamige boek van prof.dr.

J. van Genderen en prof.dr. W.H.

Velema)

A. Troost, Hoofdenkenmerk van de scholastiek

Vakantie

Gedurende de maand augustus is wegens vakantie de administratie van ons blad niet te bereiken.

Tevens is tot ongeveer 21 augustus de redactie niet via haar secretaris bereikbaar. In voorkomende gevallen kunt u zich tot één van de andere redacteuren wenden.

ngj STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Weekends

'Uit de grond van mijn hart'

De bijbelstudieweekends gaan dit jaar over de psalmen. Eerlijke liederen van gelovigen, die midden in het leven staan. We willen samen een paar van die liederen lezen, samen ontdekken hoe je ze kunt lezen. Het volgende mag je dan verwachten: een introductie op de psalmen; een handreiking voor eigen bijbelstudie: aanwijzingen voor het lezen van de psalmen; een aandachtige lezing van Psalm 23 en 103; een gesprek over de betekenis van psalmen en het zingen van de psalmen voor jezelf.

Data: eerste weekend 11-13 september; tweede weekend 2-4 oktober. Plaats: het huis van l'Abri te Eck en Wiel (Betuwe).

Kosten: f 50,-.

Opgave: door overmaking van f 10,- op postgiro 5180291 t.n.v. D. v.d. Molen, NGJ-weekends, Socratesstraat 58, Apeldoorn, o.v.v. welk weekend wil je deelnemen?

Evt. tel. 055-664609 Dirk van der Molen

M.H.T. Biewenga, Emmeloord

Sola Scriptura

'Sola Scriptura' – dat is, zoals u weet, één van de grote uitgangspunten van de Reformatie; samen met het 'sola gratia' – alleen door genade – en het 'sola fide' – alleen door geloof. 'Sola Scriptura' – alleen de Schrift!

Twee fronten

Het is duidelijk waartegen dit Sola Scriptura is gericht: tegen de leer van Rome, waarin niet alleen de Heilige Schrift, maar ook de traditie wordt gezien als gezaghebbende geloofsbron en openbaring; zoals het ten slotte in 1546 definitief werd vastgesteld door het concilie van Trente: Schrift en traditie worden door de kerk 'met eenzelfde vrome bereidheid en eerbied' ontvangen en vereerd.

Daartegenover stelde de kerk van de Reformatie het Sola Scriptura: in de kerk van de Here Jezus is niet de traditie, maar alleen het in de Schrift geopenbaarde Woord van God gezaghebbend.

Maar nu is het opmerkelijke dat onze Gereformeerde vaders in de zestiende eeuw, bij alle nadruk die zij tegenover Rome legden op dit Sola Scriptura, er toch terdege voor gewaakt hebben nu niet naar de andere eenzijdigheid door te slaan: die van het Doperse biblicisme.

In dit artikel wil ik graag op één concreet punt uw aandacht vragen voor de wijze waarop ons voorgelicht zich opgesteld heeft in de confrontatie met dit andere grote strijdfront uit de eeuw van de Reformatie. Dat ene, concrete punt is:

De eed

In de Heidelbergse Catechismus is een aparte Zondag gewijd aan de vraag of het een Christen geoorloofd is een eed te zweren. Nadat in Zondag 36 gevraagd is wat de Here van ons eist in het derde gebod, wordt daar in Zondag 37 nog de vraag naar de rechtmatigheid van de eed aan toegevoegd. Dat is opmerkelijk.

Bij de behandeling van de Tien Gebooden hebben Ursinus en Olevianus immers voor elk van de andere negen geboden precies één Zondagsafdeling nodig; alleen voor het derde gebod hebben ze twee Zondagen nodig. Stellig is dat geen toeval, zo op de manier van: het moesten nou eenmaal in totaal 52 Zondagen worden, en dus hebben ze zo hier en daar maar wat gerommeld. Nee, onze vaders hebben wel degelijk beseft dat de zaak, die ze hier in deze Zondag 37 aan de orde stelden, van een dusdanig gewicht was, dat een aparte behandeling ervan zeker geen overbodige luxe was.

Waar gaat het namelijk om in Zondag 37? Ja, het gaat om de eed, natuurlijk – maar het gaat in wezen om nog veel

meer: om een complete Schriftbeschouwing namelijk!

Schriftbeschouwing

Er is wel eens op de Catechismus aangemerkt dat er geen Zondag gewijd is aan de Heilige Schrift zelf – en in letterlijke zin is dat waar. Wellicht typeert dat ook iets van het verschil tussen toen en nu: waar wij vragen om een expliciete behandeling van het onderwerp 'Schriftbeschouwing', daar schreven onze vaders hun geloof uit in een levende Heer, die Zijn Woord had gesproken, en die dat Woord blijft spreken, door alle tijden heen. Uit dat Woord leefden zij, concreet en praktisch; en daarom hoefden ze over dat Woord op zichzelf ook niet meer zoveel te zeggen.

Maar nu is het toch niet waar dat er in dit belijdend, getuigend spreken uit de zestiende eeuw niet ook belangrijke lijnen getrokken zouden worden als het gaat om ons omgaan met de Heilige Schrift. Weliswaar komt de Schriftbeschouwing als apart thema dus niet aan de orde; maar intussen was de zaak onze vaders maar al te zeer bekend. Dat wordt o.a. duidelijk uit Zondag 37.

Dopersen

Hoe stelden de Dopersen zich immers op met betrekking tot de vraag naar de rechtmatigheid van de eed? Nu, daar hoefden zij niet lang over na te denken. Zij sloegen hun bijbel op, citeerden het woord van Jezus uit Matteüs 5:34: „Ik zeg u in het geheel niet te zweren” – en daarmee was de discussie afgelopen. Daar staat het immers? Mag je een eed zweren? Dat kan geen vraag meer zijn, als je tenminste werkelijk wilt luisteren naar het duidelijke, geopenbaarde Woord van God. Of moet de Here het dan nog duidelijker zeggen? Voor een Christen is de eed ten enenmale verboden.

Aldus de Dopersen.

Die redenering heeft iets uitermate aantrekkelijks; en dat dan met name voor mensen die echt ernst willen maken met hun Christen-zijn. Die niet de kantjes eraf lopen, maar juist telkens heel serieus vragen: Wat wil de Here?

Dit is het aanlokkelijke van het Biblicisme: dat het zo volstrekt radikaal is; er wordt niet gesjoemeld met het Woord van God. Dit staat er; en dat moet je laten staan! Daar heb je je aan te onderwerpen – en als je dat niet doet, ben je ongehoorzaam aan de Here.

Gereformeerd

Wij, als orthodoxe gelovigen, voelen ons inmiddels wat onbehaaglijk. Aan de ene kant zijn wij immers altijd gevoelig voor het: 'Zo zegt de Schrift!' – 'Sola Scriptura' als wezenskenmerk

van Gereformeerd-zijn! Daar zijn we te allen tijde op aanspreekbaar – maar tegelijk is er ook nog een andere kant; er is een aarzeling om het aanlokkelijke Biblicisme ons zomaar toe te eigenen. Want wat komt erin mee? Welke konsekventies halen we op deze weg over ons heen?

De Catechismus

In Zondag 37 hebben Ursinus en Olevianus in alle duidelijkheid Nee gezegd tegen het Dopers biblicisme. „Mag men ook godvrezend bij de naam van God zweren?” Antwoord: „Ja, dat mag. Namelijk wanneer de overheid het eist, of wanneer er een noodsituatie is”.

U moet zich realiseren wat de Catechismus doet door dit antwoord te geven: hier wordt namelijk met zoveel woorden gezegd dat een duidelijk en niet voor tweeërlei uitleg vatbaar woord van de Here Jezus toch voor ons als Zijn gemeente in laatste instantie niet het doorslaggevend argument oplevert om de vraag naar de rechtmatigheid van de eed definitief mee te beslissen.

Het zal duidelijk zijn dat de Catechismus hiermee niet gekozen heeft voor de gemakkelijkste weg. Dit antwoord ligt immers open voor de kritiek van Dopers-biblicistische kant – en nog eens: wij zijn bij voorbaat gevoelig voor die kritiek! Want is dit nu geen gesjoemel met Schriftgegevens? Wordt hier het duidelijke Woord van God niet aangepast aan menselijke maat en wens? Want, zo zou de kritiek kunnen luiden: Jij kunt dan wel vinden dat je in bepaalde omstandigheden de eed nog nodig hebt, maar als Jezus daar Nee tegen zegt, dan moet je niet een lang verhaal gaan houden om daar onderuit te komen, maar dan moet je simpelweg gehoorzamen; dát is wat God van je vraagt!

(Denk in dit verband ook aan de manier waarop tegenstanders van de kinderdoop nogal eens plegen te argumenteren; ook daar vaak de kritiek dat wij zo'n lang verhaal nodig hebben om het goed recht van de kinderdoop aannemelijk te maken, maar dat we op die manier toch uiteindelijk niet anders doen dan proberen onder de wil van God uit te komen.)

Heel de Schrift

Wat heeft onze vaders ertoe gebracht om in Zondag 37 uit te spreken dat de eed voor Gods kinderen wél toegestaan is? Waarom dit uitdrukkelijke Nee tegen de Doperse visie? Nu, daar is maar één verklaring voor mogelijk: omdat op andere plaatsen in de Schrift op een andere wijze over de eed wordt gesproken, en de opstellers van de Catechismus ook die andere gegevens ten volle in rekening wilden brengen.

Laat ik de belangrijkste Schriftwoorden kort mogen noemen.

– In Matteüs 26:63-64 laat Jezus Zich onder ede verhoren door de hogepriester Kajafas: „Ik bezweer U bij de levende God, dat Gij ons zegt, of Gij zijt de Christus, de Zoon van God”. En Jezus wijst die eed niet af, maar Hij laat Zich verhoren – ongelooflijk: Hij, die geen leugenachtig mens is, maar de waarheid in persoon, Hij aanvaardt de eed: want Hij erkent het recht van Kajafas om in zijn functie van hogepriester de eed te vragen.

– Dan vinden we de eed in 2 Korintiërs 1. Als de Korintiërs de betrouwbaarheid van Paulus in twijfel hebben getrokken – „Hij zegt wel dat hij komt, maar als het erop aankomt blijft hij zomaar weg; je kunt niet op hem aan!” – dan zet de apostel daar met grote ernst een eed tegenover: „Bij de trouw van God: ons spreken tot u is niet: Ja en Nee” (vers 18). En even later nog een keer: „Ik roep God aan tot getuige over mijn ziel, dat ik om u te sparen niet meer naar Korinte ben gekomen” (vers 23).

Waarom deze eed? Omdat hier de betrouwbaarheid van het Woord van God op het spel staat. Want als je op de woorden van die mens Paulus niet aankunt, waarom zou je dan wél kunnen vertrouwen op het Woord van

God, zoals deze zelfde Paulus dat verkondigt?

Vanwege die ernst zweert Paulus er een eed op: omdat het Evangelie zelf in het geding is.

– Tenslotte wijs ik nog, zonder verdere toelichting, op de eed die de 'sterke engel' zweert in Openbaring 10:5-7: De engel hief zijn rechterhand op en zwoer: „Er zal geen uitstel meer zijn”.

Sola Scriptura

En nu weer terug naar dat woord van Jezus uit de Bergrede: „Ik zeg u in het geheel niet te zweren”. Wat ons in eerste instantie voorkwam als een volstrekt helder en absoluut geldend gebod, blijkt nu vanuit het geheel van de Schrift niet verstaan te kunnen worden, wanneer daarbij niet ook in rekening wordt gebracht de konkrete achtergrond waartegen Jezus dit woord sprak.

Die achtergrond is de Joodse praktijk van het eedzweren in Zijn dagen. De mensen leefden in een verleugende wereld, waarin de eed niet gebruikt werd om recht en waarheid te doen overwinnen, maar juist om die ten onder te houden, en de naaste te bedriegen. Daartoe was er een uitgewerkt systeem van eden: déze eed had wel rechtskracht, dié niet (zie Matteüs 23:16-22).

Tegen dat gekonkel met woorden en met de waarheid zegt Jezus radikaal Nee. En Hij zegt dat zó duidelijk dat het erop lijkt dat op de regel van Matteüs 5 geen uitzondering mogelijk is. We hebben de rest van de bijbel ervoor nodig om te ontdekken in welke zin Jezus dit radikale woord heeft bedoeld.

Nu, het is om deze reden dat onze vaders in de 16e eeuw geweigerd hebben om de norm voor de rechtmatigheid van de eed op Doperse wijze exclusief te leggen bij Matteüs 5. Zij hebben heel de Schrift willen laten meespreken, en daarmee tegelijk met beslistheid Nee gezegd tegen het Doperse biblicisme.

Sola Scriptura: jazekeer – maar nooit: Sola één losse tekst uit die hele Schrift.

De Schrift vraagt erom in haar geheel en in haar verband te worden gelezen.

Tenslotte

Het lijkt mij niet onmogelijk dat bovenstaande beschouwing ook enig nieuw licht kan werpen op de wijze waarop het beroep op de Schrift onder ons wordt gehanteerd in andere kwesties. Te denken valt daarbij ook aan de vragen rond de openstelling van de ambten voor zusters der gemeente.

G. v.d. Brink

Mens, dier en dood

Opa en Oma hadden het van de week niet makkelijk. Ze moesten hun kleindochters vertellen dat Boef dood was. Boef was een blonde Labrador van bijna twee jaar oud. Een pracht van een hond. Een uur tevoren was alles nog O.K. Daarna troffen ze het beest aan in coma. De meisjes werden bij Opa en Oma gebracht. Een dierenoppasser van Ouwehand in Rhenen zag de zaak niet somber in. Dus aten we lekker patat. Toen kwam het telefoontje.

- Wie was daar aan de telefoon?
- Dat was Pappa.
- Wat zei hij van Boef?
- Dat het niet goed ging.
- Ooh!!!

Toen bleef het even stil. De patatzakjes lagen onaangeroerd.

- Is Boef dood?

Hun eerste kennismaking met de dood! Na-filosofierend vind ik dat ze heel zuiver reageerden.

Hannah (5 jaar) snikte: Wat jammer, want we hebben vijf meisjes en we hadden maar twee dieren! Daar kun je natuurlijk van maken: We hadden beter één van de meisjes kunnen missen. Maar dat kwam in haar kleine hoofdje niet op. Ze bedoelde: Nu is onze gezins-structuur totaal ontwricht. En dat is het toch wat de dood bewerkt? De dood gooit alle verhoudingen in de war. De oudsten, een tweeling van elf, reageerden eerst met ongeloof: Dat kan niet! Dat kan helemaal niet! En zo is het ook: we raken toch nooit gewend aan de dood? Toen brak agressie los: Dat wil ik niet! Dat wil ik helemaal niet! Ik herinnerde me de agressie van de Here Jezus bij het graf van Lazarus: Dat wil ik helemaal niet! Daarna werden ze overstromd door verdriet. Als om de dood van een geliefd mens. Hoe innig is de verbondenheid tussen mens en dier. Zo heb ik jonge mensen zien huilen bij de dood van hun lievelingspaard. In hun verdriet reageerden ze heel menselijk:

- Nu kan ik helemaal niet meer eten!
- Nu zie ik Boef nooit, nooit meer.
- Nooit, nooit zal er meer een hond zijn zo sterk als Boef!
- Nu kan ik nooit meer blij zijn!
- Nu kan ik vannacht helemaal niet meer slapen!
- Als ik dat op school moet vertellen, moet ik zo huilen. Dan kan ik helemaal

niet meer leren.

Zo is het: de dood ontwricht ons totaal. Verstoort ons hele zieleleven. We voelen ons tot niets meer in staat. Ruth, de middelste, snikte: We moeten Boef zijn riem om laten houden. Dan kunnen we hem herkennen op de nieuwe aarde.

Dat is kinderlijk gedacht, maar leert de Schrift ons niet kinderlijk te denken? Toen Luther stierf speelde zijn hondje onder zijn bed. Hij zei: God zal daar ook nieuwe hondjes scheppen. En Jesaja zegt dat straks een kind zijn hand zal steken in het hol van een adder.

Het zal allemaal wel heel anders zijn dan we denken. Paulus duidt het verschil tussen nu en straks aan als dat tussen zaad en plant. Er is vlees van honden en vlees van mensen. Maar God zal Ja zeggen tegen zijn schepping.

Ik hoop dat onze kleindochters als ze groter zijn de rêverie mee kunnen dromen van C.S. Lewis als hij zich al op de nieuwe aarde waant.

Zending

B. Wielenga, Richmond, Zuid-Afrika

Over kerkorde en zending (2)

Ging het de vorige keer over kerkorde, zending en traditie, ditmaal wil ik het hebben over bijbel, kerkorde en zending. Want wat voor goeds we ook over de traditie naar voren kunnen halen, ze weegt niet op tegen de bijbel. Het spoor dat de Geest door de eeuwen getrokken heeft, is het spoor van het Woord, dat in de Schrift gezaghebbend op ons toekomt. Wat uit de traditie de moeite van het bewaren en doorgeven waard is, zal men toch door de zeef van het Woord heen moeten halen. Deze gangbare visie op de relatie tussen bijbel en traditie is echter minder eenvoudig dan het zo lijkt. Daarover gaat het in deze bijdrage.

Bijbel en Traditie

Dus de bijbel! Maar bijbellezen is minder eenvoudig dan we soms denken. Het is wel makkelijk gezegd: laten we de bijbel er maar op naslaan, maar hoe werkt dat in de praktijk? Hoe komt het dat bij een open bijbel er toch zo veel verschillende kerkrechtelijke systemen ontworpen zijn met de daarbij passende kerkenordeningen? We geloven toch niet dat wij, gereformeerden, als enigen de bijbel goed gelezen en uitgelegd hebben? Ook onder gereformeerden trouwens is er meer dan genoeg verschil van mening in kerkrechtelijke zaken om het ideaal van onbevengene bijbellezen als romantiek aan de kaak te kunnen stellen.

De bijbel kan niet onbevengene gelezen worden! We moeten gewoon eerlijk onder ogen zien dat de bijbel altijd vanuit een bepaalde leestradiatie, door een bepaalde confessionele bril gelezen en uitgelegd wordt. Dat te betrouwen of af te keuren is bewijs dat men niet door heeft dat we als gelovigen deel uitmaken van een bijbellezende gemeenschap die de eeuwen omspannt. Ons bijbellezen doen we staande op de schouders van ons voorgelacht. Er is geen andere manier om de bijbel te lezen. In de lijn der geslachten wordt ons de bijbel overhandigd. Maar ook een bepaalde uitleg van de bijbel wordt zo ons eigen gemaakt. Deze verbondsmatige toegang tot en omgang met de bijbel is vrucht van het werk van de Geest in de geschiedenis. Aan ons bijbellezen zit dus altijd een historisch bepaalde kant. Het staat te allen tijde open voor correctie. Ons verstaan van de bijbel

is nog niet de bijbel zelf. Laten we ons hoeden voor verabsolutering van eigen standpunten en meningen door die te vereenzelvigen met de bijbel zelf. Maar we aanvaarden wel dat zo in deze verbondsmatig bepaalde geschiedenis de Geest door het Woord tot de gemeente spreekt en dat het werkelijk mogelijk is de wil van God te leren kennen, zij het niet volkomen en uitputtend en altijd onder het voortekenen van de voorlopigheid. Zo zou ik een pleidooi willen voeren niet voor een onbevengene maar voor een historisch, dat is een confessioneel verstaan van de bijbel.

Bijbel en Confessie

Staande in een bepaalde leestradiatie die kerkelijk geijkt zijn neerslag heeft gevonden in belijdenisgeschriften, lezen we de bijbel. Ook al belijden we het reformatorische principe van *de Schrift alleen*, het lezen van de Schrift gebeurt in de gemeenschap der heiligen, binnen de confessionele ruimte der kerk – welke kerk of groep of beweging dan ook. Wie bij voorbeeld de bijbel naleest op wat ze zegt over de ambten in de kerk zal als gereformeerde lezer toch, bewust of niet, de Artt. 27-32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis in rekening brengen. Wie in de bijbel op zoek gaat naar gegevens voor een ordelijke regeling van het kerkelijk samenleven, zal door deze belijdenis, bewust of niet, worden beïnvloed. Vandaar dat rooms en gereformeerden tot heel verschillende leesresultaten komen: hun confessionele leestradiaties zijn nu eenmaal totaal verschillend.

We moeten hier natuurlijk wel bij aantekenen dat het ons overgeleverde bijbelverstaan niet onfeilbaar is. Belijdenissen zijn niet feilloos, en blijven toetsbaar aan de bijbel zelf – zeggen ze zelf. We krijgen hier een cirkelredenering: we lezen de bijbel staande in de confessioneel bepaalde ruimte van de kerk van alle eeuwen; en vanuit de bijbel lezen en zo nodig kritiseren we de kerkelijk geijkte leestradiatie die die ruimte confessioneel omgrenst. Dat toch de bijbel het laatste woord krijgt, en niet ons lezen en verstaan van de bijbel, is toe te schrijven aan het werken van de Geest in het lezen en verstaan van de bijbel. Steeds opnieuw kunnen we het zien gebeuren, hoe de Geest met, in en door het bijbelwoord nieuwe inzichten schenkt, misverstaan afbreekt en heen breekt door verstand verstaan, zodat het perspectief van werkelijk verstaan altijd binnen het bereik blijft.

Natuurlijk moet hier onmiddellijk aan toegevoegd worden dat de Geest niet alleen onder gereformeerden werkzaam was en is. Dat verplicht ons in onze bijbellezende – uitleg voluit rekening te houden met wat andere leestradiaties hebben opgeleverd aan inzicht in en kennis van de bijbel. In gesprek met de heiligen van alle eeuwen en plaatsen lezen we bijbel. Geï-

soleerd bijbel lezen leidt uiteindelijk tot ketterij. Hoe breder onze leeshorizont is, hoe dieper ons Schriftverstaan kan worden!

Bijbel en Kerkorde

Dit heeft directe betekenis voor het ontwerpen van kerkordes. Natuurlijk is het niet zo dat elk artikel van een kerkorde rechtstreeks uit de bijbel afkomstig is. Biblicisme is van huis uit geen gereformeerde leesmethode. Veel gaat terug op gezond verstand en kerkelijke wijsheid die door omgang met de bijbel zijn geheiligd. Toch heeft de bijbel haar invloed uitgeoefend op ons kerkrechtelijk denken en onze kerkordelijke ontwerpen. Alleen al het bijbelse gegeven dat Christus het hoofd van zijn kerk is, heeft verreikende gevolgen gehad voor gereformeerde kerkordeningen. Wie de bijbel leest binnen de confessionele ruimte der kerk, zal ook willen aanvaarden dat het kerkrechtelijke grondpatroon van kerken van gereformeerde signatuur bijbels te verantwoorden is. Daarom is het ook gezaghebbend. Een bisschoppelijke kerkinrichting zou in een zendingssituatie wel eens beter kunnen werken dan een presbyteriaal stelsel. De vrijheid om die dan maar in te voeren hebben we echter niet; de bijbel zoals wij die in onze leestradiatie verstaan, laat dat niet toe.

Maar tegelijk moet aanvaard worden dat correctie op ons bijbelverstaan ook hier mogelijk blijft. Want bedacht moet worden dat in een konkrete, historische situatie de kerk tot een bepaald inzicht is gekomen, maar in een veranderde situatie zouden nieuwe inzichten wel eens kunnen doorbreken. Zo lijkt het vandaag nog maar de vraag of ons diakenambt inderdaad uit de bijbel kan worden afgeleid. In de dagen van de Reformatie leek dat vanzelfsprekend. Vandaag de dag zou de relatie tussen kerk en staat anders worden geformuleerd op basis van nieuwer Schriftonderzoek dan thans te lezen staat in Art. 36 NGB, die duidelijk de sporen draagt van het Corpus Christianum denken van de 17e eeuw. Terwijl de eenzijdige behandeling die het Oude Testament in de belijdenissen ontvangt – uitsluitend vanuit het Nieuwe Testament gelezen – in hun ontstaanstijd helemaal te begrijpen en te aksepter is, maar wij vandaag zouden toch een genuanceerder benadering voorstaan, waarin het Oude Testament zelf meer tot haar recht kan komen. En er zou meer te noemen zijn.

Kerkorde en zending

Gezien de discussie tot dusver is er niets op tegen dat een zendeling de kerkrechtelijke inzichten en kerkordelijke patronen van zijn thuiskerk overdraagt op de jonge kerken die uit het zendingswerk ontstaan zijn. Hij kan ook niet anders; en zelfs mag hij niet anders. De jonge kerken nemen over wat zij zo ontvangen, niet in slaafse

gehoorzaamheid maar in het besef dat de Geest in deze weg tot hen gekomen is. Ze gaan deel uitmaken van die eeuwen omspannende geloofsge-meenschap, die nu eenmaal niet in Afrika of Azië ontstaan is. Ze worden, bewust of niet, deel van een wereld-wijde bijbellezende traditie van een bepaalde confessionele kleur met gevolgen ook voor kerkrecht en kerk-orde in hun midden.

Maar we hebben tegelijk het historisch karakter van alle bijbellezen en -verstaan benadrukt. Dat houdt de weg nadrukkelijk open voor nieuw licht in nieuwe situaties, waarin de jonge kerken toch eigen wegen inslaan in kerkrechtelijk opzicht zonder de ge-meenschap met hun bijbellees-familie op te willen geven. Dat zal wel eens spanningen op kunnen leveren; maar dat doet het al in ons eigen land bin-nen de familie van gereformeerde kerken. Verbondenheid en zelfstandig-heid zullen de relatie tussen oude en jonge kerken binnen de ene leesfami-lie moeten kenmerken. De verbonden-heid is fundamenteel, want verworteld in de ene door het Woord gestempelde en de Geest beademde traditie van de kerk van alle eeuwen. Daarmee verge-leken is de zelfstandigheid, hoe be-langrijk ook, relatief.

In het laatste artikel wil ik deze theore-tische inzet konkretiseren door een tweetal met elkaar samenhangende voorbeelden te geven: wat is de relatie tussen de lokale kerk en het kerkver-band in een zendingssituatie; en welke rol speelt het ondertekeningsformulier voor predikanten in de jonge kerken uit ons natale zendingswerk voortge-komen?

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgive: tel. 05130-20476.

1992

17 sept. Vrouwenkontaktdag te Bunschoten-Spakenburg
31 okt. Regionale Ontmoetingsdag Chr. Geref. - Ned. Geref. te Assen

H. Algra, Den Helder

Daar heeft Adriaan niet om gevraagd...

Iedere dag was hij er. Waar zijn brom-mertje stond, daar was hij die ochtend begonnen met zijn werk. Even ver-derop was Adriaan bezig. Hij schof-felde de groenstrook langs de kant van de weg, maar je kunt niet zeggen dat hij de kantjes er vanaf liep. Het zweet stond vaak op zijn voorhoofd. Soms rustte hij even uit, leunend op het handvat van zijn schoffel. Verderop waren collega's aan het werk, maar Adriaan werkte altijd alleen. Misschien had hij er moete mee om samen met anderen te werken en lieten ze hem daarom alleen werken.

Adriaan groette altijd vriendelijk terug als je je hand naar hem op stak. Hij leek wat verlegen, maar vond het – zo te zien – ook wel leuk om een bekende te zien. Met de scholieren op het fiets-pad had hij soms wel veel moeite. Eigenlijk was hij heel kwetsbaar. Wat moet je, als je alleen aan het werk bent en er komt een groep opgescho-ten jongeren langs? Adriaan zei maar niets terug als iemand hem uitschold, zijn gereedschap wegpakte en een eind verderop weer neerlegde, naar hem spuugde of zijn brommertje om-gooide. Hij dook alleen maar verder weg in zijn overall, nog meer gebogen over zijn schoffel.

Op een dag was Adriaan er niet meer. Zijn brommertje stond niet meer langs het fietspad. Ook de volgende dag, de weken erna: géén Adriaan. Ik miste hem een beetje, die vriendelijke en verlegen man langs dat fietspad. Hij was me zo vertrouwd geworden, ook al kende ik hem alleen van een groet en van een blik van herkenning. Zou hij ziek zijn geworden, zou hij ander werk hebben gekregen?

Een paar jaar later in een verpleeg-huis... Bij de zusterpost zit een man met grijze haren, een verlegen blik, de handen voor de ogen als je naar hem kijkt. Even later staat hij op, maakt een paar vreemde pasjes en loopt op een eigenaardige manier van ons van-daan. Het contact is hem teveel gewor-den, hij wil weg. Opeens weet ik het weer: het is Adriaan.

De zuster vertelt het verhaal van Adriaan. Het ging opeens niet meer. Hij kon zichzelf niet meer verzorgen. Het leek of niets hem meer interes-seerde. Vroeger had hij een hond, die werd opeens aan zijn lot over gelaten. Adriaan haalde ook zijn kamer leeg en zette zijn spulletjes bij de vuilnis. Zelfs de foto van zijn ouders verdween van zijn kamer. Het ging steeds slechter met hem.

Uiteindelijk kwam hij in een psychiatri-sche inrichting terecht. Daar werd hij na een paar maanden weer uit ontsla-

gen. Maar Adriaan kon niet meer voor zichzelf zorgen. Een verpleeghuis had nog een plekje voor hem.

„Hoe gaat het nu met hem?” vroeg ik aan de zuster. „Dat gaat”, zei ze. „Het is maar wat je ervan verwacht. Op zijn goede dagen zit hij bij de zusterpost en kijkt wie er langs lopen. Net of hij verwacht een bekende tegen te ko-men. Maar zijn wereldje is wel heel klein geworden, hij wil zelfs niet naar buiten. Soms blijft hij hele dagen in bed liggen. We krijgen hem er dan bijna niet uit. En het ontbreekt ons aan tijd om genoeg aandacht aan hem te besteden. Want het lukt je vaak wel als je een tijdje met hem praat, maar het is bij ons vaak hollen en vliegen. Eén keer in de week gaat hij onder de dou-che, dat vindt hij wel plezierig. Eén keer, als we er tenminste aan toe ko-men... Eigenlijk heeft hij geen per-spektief meer, want wat hebben we hem nou te bieden? En bezoek krijgt hij ook nooit. Iedere dag is dus het-zelfde voor hem. Het is geen wonder dat hij dan maar in bed blijft liggen. Jammer, want het is toch zo'n lieve man!”

Ik moet opeens denken aan de man bij het badwater van Siloam. „Here, ik heb geen mens om mij, zodra er be-weging komt in het water, in het bad te werpen”. Acht-en-dertig jaar verlamd, en er was niemand meer die naar hem omkeek.

Het schiet me ook door het hoofd wat een bekend nederlander zei nadat zijn moeder in een verpleeghuis was op-genomen. Ze sliep met een paar da-mes op één kamer, had nauwelijks privacy en werd vaak pas na 10 uur uit bed gehaald. En dat terwijl ze haar leven lang om 6 uur opstond. „Maar hier heeft moeder toch helemaal niet om gevraagd?”

Die moeder had er niet om gevraagd. Adriaan had er ook niet om gevraagd. Beiden hebben ze hun leven lang hard gewerkt. Nu ze niet meer voor zichzelf kunnen zorgen, komt de zorg voor hen op te weinig schouders terecht.

De kwaliteit van de samenleving kan worden afgelezen aan de zorg die men heeft voor deze zwaksten in de samen-leving. „Wat gij voor deze minsten hebt gedaan, hebt gij voor Mij ge-daan” zegt Jezus.

Voor de kinderen

Jeannette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Van domme blanken

„Pappa, zegt Agnes met haar liefste stemmetje, pappa, alle meisjes uit mijn klas hebben nieuwe kleren. Mag ik ook een nieuwe jurk? Ze zeggen dat er heel goedkope kleren zijn op de markt.” Het is meteen doodstil in het kamertje. Moeder, die net de borden op tafel zette blijft staan met een bord in de hand alsof ze in een beeld is veranderd. De grote zus van Agnes slaat een hand tegen de mond en haar drie broers kijken verschrikt naar vader. Maar die zegt ook niks. Agnes begrijpt er niks van. Heeft ze iets verkeerd gezegd? Ze is de jongste van het gezin, ze is net zes en ze kijkt verbaasd naar al die geschrokken gezichten. Ze heeft wel gemerkt dat vader stil en somber is de laatste dagen, maar hoe dat komt.... „Nee” zegt vader na even. „Als we weer geld hebben koop ik een lapje stof en dan naai ik een jurk voor je, maar nu niet.” Iedereen ontdooit. Gelukkig, vader wordt niet boos. Agnes durft nu ook wel door te vragen. „Maar pappa, ze zeggen dat een jurk op de markt minder kost dan een lap stof.” „Ja, zegt vader met een zucht, dat is het hem nou juist. Heb je dat niet begrepen kleintje?” Agnes schudt haar hoofd. „Dan zal ik het uitleggen” zegt vader geduldig, maar zijn stem klinkt heel moe, en hij begint: „Ver weg, heel ver weg zijn landen waar blanke mensen wonen. Die mensen zijn daar allemaal rijk. Ze wonen in huizen met echte daken erop, ze rijden in auto's, ze hebben er allemaal schoenen aan en alle kinderen gaan er naar school. Soms horen die blanke mensen over Afrika, over mensen die honger hebben en geen kleren om aan te trekken. Dan zeggen ze: „Weet je wat, wij hebben toch kleren zát, we sturen wat naar Afrika” en dan komt er een groot pak met kleren hier het land binnen, allemaal voor niks. De burgemeesters moeten die kleren uitdelen, maar dat gebeurt meestal niet. Ze worden voor weinig geld verkocht aan koopmannen. De burgemeester steekt het geld in zijn zak en de koopmannen gaan met de kleren naar de markt en verkopen ze daar. Ze hebben ze voor weinig geld gekocht, ze kunnen ze dus ook voor weinig geld verkopen en er dan toch nog wat aan verdienen.” „Wat lief van die blanke mensen” zegt Agnes. „Ach wat, antwoordt vader, die mensen zijn blij dat ze van hun oude kleren af zijn.”

„Maar het zijn niet alleen oude kleren hoor, zegt Agnes, Marthe heeft een jurk die nog helemaal nieuw is.” „Ja, zegt vader, dat komt omdat die blanke mensen zo verschrikkelijk rijk zijn. Die hebben niet alleen een stel kleren voor door de week en dan nog een zondagse jurk, zoals jij. Die hebben kasten vol kleren. En ze dragen die kleren niet totdat ze versleten zijn, welnee. Soms hebben ze iets twee keer aan en dan vinden ze het niet mooi meer. De rok is te kort of te lang of de kleur is niet goed, en dan zeggen ze „Dit kan wel naar Afrika, ik vind er toch niks meer aan”.” Agnes staart voor zich uit. Stel je voor...om zo rijk te zijn. „Maar het is toch wel fijn voor ons, zegt ze dan, zo kunnen wij ook mooie kleren krijgen.” „Ja, zo lijkt het wel, zegt vader, maar denk nou eens even na. Ik zit elke dag op de markt om kleren te naaien. En ik niet alleen, je weet hoeveel kleermakers er zijn. We maken kleren van stof die in Rwanda gemaakt wordt, dat is dus goed voor onze stoffabrieken. Alleen tegen kerst, als de rijke mensen hier iets echt moois willen laten maken dan kopen ze stof van Javaprint uit Nederland. En wij maken daar mooie kleren van, voor niet veel geld. Maar nu zitten we opeens allemaal zonder werk. Niemand laat ons meer kleren maken. Je zei het al: de tweedehandskleren zijn nog goedkoper dan onze goedkoopste stof alleen al. Gisteren kwam er nog iemand die zijn broek wilde laten maken. Er zat een groot gat, achter op een bil. „Dat kost 50 frank, zei ik. Je bent er toch al gauw een uur mee bezig.” „Nou dank je wel, zei die man toen, ik koop wel een nieuwe broek voor honderd” en daarom verdien ik dus nu al dagen geen cent meer. En als het zo door gaat, dan kan ik niet eens je schoolgeld betalen de volgende maand en dan vraag je me ook nog om een jurk van de markt en” opeens wordt vader toch kwaad. Moeder legt een hand op zijn schouder. „Toe vader, zegt ze zachtjes, toe.” Vader kijkt nors voor zich. „Soms zijn die blanke mensen zo dom” zegt moeder nu tegen Agnes. „Ze gaan allemaal naar school, maar ze blijven zo dom. Ze willen ons graag helpen maar ze doen het op zo'n rare manier.” „Ze willen ons helemaal niet helpen” roept vader nu heel boos. „Kijk maar eens naar de koffieboeren. Die krijgen geen cent meer voor hun koffie. Al die blanke mensen gaan bij elkaar zitten en ze zeggen: Jullie moeten hele goedkope koffie aan ons verkopen en als je het niet doet dan kopen we het bij een ander. En zo komt het dat de boeren hun koffie moeten verkopen voor zo weinig geld dat ze er nauwelijks de kunstmest voor kunnen kopen die ze voor die koffie hebben gebruikt. En dan drinken al die rijke mensen goedkope kopjes koffie en dan houden ze nog meer geld over om kleren te kopen en dan raken hun kasten zo vol dat ze niet meer weten wat ze er mee moeten en dan sturen ze die hele troep naar ons en dan hebben niet alleen de koffieboeren honger maar ook de kleermakers. Gemeen zijn ze

dat zeg ik je.” „Ach toe, zegt moeder lief, ach toe” en dan op een heel andere toon: „Weet je nog dat ik bij Isolde werkte? Voor dat pappa en ik getrouwd waren, Agnes, werkte ik bij een blanke verpleegster. Ze was al oud, maar ze was nooit getrouwd en had niet één kind. Ze werkte hier in een ziekenhuis en als ik eens vroeg „Wanneer gaat u eigenlijk trouwen, Isolde?” dan zei ze „Als God me een man geeft. En als Hij me er geen geeft dan is het ook goed. Ik blijf in ieder geval hier, bij jullie.” Ik hield heel veel van Isolde en zij hield veel van mij. Er kwamen heel vaak brieven voor haar van haar familie en vrienden en soms kwam er ook wel eens een pakje. Daar zat dan vaak iets lekkers in van het land waar Isolde vandaan kwam. Chocola b.v. Isolde sprong een gat in de lucht als er chocola in zat, maar ik kreeg altijd een stuk om te proeven. Op een dag kwam er een groot pak van de een of andere kerk. 'Voor de arme mensen' stond erop in de taal van Isolde. Er zaten kleren in en brillen en ook thee.” Moeder begint te giechelen. „Stel je voor, de blanken stoppen hun thee in hele kleine zakjes, dan hoeven ze geen zeefjes te gebruiken, zo'n zakje hang je in de theepot en dan krijg je thee zonder blaadjes. Nou is dat al gek genoeg en helemaal gek dat ze thee naar Rwanda sturen. Hier groeit de thee en bij de blanken is het daar veel te koud voor. Misschien was die thee wel eerst uit Rwanda naar Europa gestuurd. Maar het allergekste was: de zakjes met thee waren al eens gebruikt. Die blanken hadden er thee van gezet en toen de zakjes met thee weer laten drogen en die zakjes, die stuurden ze op voor de arme mensen!! Isolde sprong bijna uit haar vel toen ze het zag, ik heb haar nog nooit zo boos gezien, ze riep me er meteen bij. En weet je wat ze toen gedaan heeft?” Moeder barst nu hardop uit in lachen en warempel... vader krijgt ook een grote grijns over zijn gezicht. Hij heeft het verhaal al honderd keer gehoord maar het is altijd weer leuk. „Weet je wat ze toen gedaan heeft? begint moeder weer. Ze heeft een groot pak Rwandese thee gekocht, je weet wel in zo'n mooie zilveren zak. En die heeft ze naar die kerk gestuurd in Europa en ze heeft erbij geschreven „Kadootje van de mensen uit Rwanda voor de arme mensen in jullie kerk die tweedehands thee moeten drinken”.” Vader barst nu ook in lachen uit. „Daar moet je nou een blanke voor zijn, proest hij, om zo iets te verzinnen. Wij zouden niks doen, of iets kwaads zeggen, maar zo'n grap verzinnen, daar moet je nou een blanke voor zijn.” „Vertel door, moeder, zegt Agnes, wat beleefde je nog meer bij Isolde?” „Een andere keer, zegt moeder, nu gaan we eten, kom meisjes, help even mee.” En het wordt toch nog gezellig die avond ondanks die domme vraag van Agnes, nee... dankszij die domme vraag van Agnes.

D. Holwerda, Zuidhorn

Schapen uit een andere stal

In mijn vorig artikel heb ik getracht duidelijk te maken, dat in Op. 5 het geslachte Lam Herder werd. Het boek des levens, dat Hem ter hand werd gesteld (v. 7) bleek te maken te hebben met zijn herderschap over Gods kudde, het nieuwe Israël. En zijn recht op dat boek ontleende Hij aan het feit, dat Hij zich als een lam had laten slachten: „U bent gekwalificeerd het boek te nemen en er de zegels van te openen, want U hebt zich laten slachten” (v. 9).

De Openbaring aan Johannes en zijn evangelie

Nu vinden we diezelfde gedachte ook verwoord in het tiende hoofdstuk van Johannes' evangelie. „Ik geef mijn leven prijs voor de schapen”, zegt Jezus (v. 15). En juist „daarom heeft Mij de Vader lief, omdat Ik mijn leven prijs geef” (v. 17). Juist daarom „ben Ik de rechte herder” (v. 11).

En daarmee zijn we een treffende overeenkomst op het spoor tussen de Openbaring aan Johannes en diens evangelie. Een overeenkomst in thema, die zich ook elders manifesteert. Zo wordt in dit vierde evangelie – in afwijking van de andere drie – Jezus ons al meteen bij het begin van zijn openbare optreden door Johannes den Doper aangediend als „het Lam Gods” (1, 29 en 36).¹ En als Johannes Jezus' kruisdood verhaalt, laat hij niet na te getuigen, dat de soldaten „zijn benen niet braken” (19, 33), „opdat het Schriftwoord zou vervuld worden” dat t.a.v. *het paaslam* de eis stelt (Ex. 12, 46; Num. 9, 12): „geen been zult gij ervan breken” (v. 36).

Niet alleen boven de Openbaring aan Johannes, maar ook boven zijn evangelie zouden we als opschrift kunnen zetten: het Lam dat Herder wordt.² In verband daarmee zou ik op één punt van Christus' herderschap nog nader willen ingaan. Daareven haalde ik woorden aan uit de verzen 15 en 17 van Joh. 10. Ingeklemd nu tussen die woorden („Ik geef mijn leven prijs voor de schapen” en „Hierom heeft Mij de Vader lief, omdat Ik mijn leven prijsgeef, om het dan terug te nemen”) vinden we deze uitspraak van Jezus: „Nog andere schapen heb Ik, die niet van deze stal zijn; ook die moet Ik leiden en zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder”. Wie zijn die andere schapen? En wat is die andere stal die hen blijkbaar herbergt?

Dood, opstanding, oordeel

We zullen er goed aan doen bij de verklaring van deze woorden rekening te houden met de plaats waar ze staan. Nu spreekt de naaste context ervan, dat Christus *zijn leven prijsgeeft* voor zijn schapen om het daarna *terug te nemen*.

Let men louter op Christus' sterven, dan krijgt vooral het *verzoenend* karakter van zijn dood de aandacht. Maar zodra men aan zijn dood zijn *opstanding* verbindt – en dat gebeurt hier! – komt nog een ander aspect van zijn de-dood-ingaan naar voren, nl. *zijn overwinning op de dood*, die tot gevolg heeft: zijn macht 1) *ook andere doden te doen opstaan* en 2) *alsdan over hen gericht te houden*.

Op deze laatste beide facetten vestigt b.v. de apostel Paulus de aandacht, resp. in Rom. 14, 9 „Want hiertoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij en over doden en over levenden heerschappij voeren zou” en in Hand. 17, 31 „omdat God een dag heeft bepaald waarop Hij de aardbodem rechtvaardig zal oordelen door een man, dien Hij aangewezen heeft, waarvan (d.i. van welke aanstelling) Hij voor allen het bewijs geleverd heeft door Hem uit de doden op te wekken”. (Vgl. ook Petrus in Hand. 10, 40-42).³

En wat het Johannes-evangelie betreft: al in hoofdstuk 5, na de genezing van een man die al achtendertig jaar ziek is geweest, kondigt Jezus aan, dat ze nog sterkere staaltjes van zijn macht, Hem door God verleend, te zien zullen krijgen, zodat ze perplex staan (v. 20): „Want gelijk de Vader de doden opwekt en doet leven, zo doet ook de Zoon leven wie Hij wil. Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft het gehele oordeel aan den Zoon gegeven”. (vv. 21.22)

„Vooraf hun hoop op Christus gevestigd”

Als Jezus hier in Joh. 10, 16 dan ook *in verband met zijn opstanding*, d.i. in verband met zijn overwinning op de dood en met zijn macht over de dood en de doden, spreekt van „schapen uit een andere stal”, dan denk ik, dat Hij hier de *gestorven* gelovigen bedoelt, „schapen die de Dood weidt” (Ps. 49, 15); dat Hij de oudtestamentische vromen op het oog heeft, die „vroeger reeds hun hoop op Christus hadden gevestigd” (Ef. 1, 12), maar die „de dag van Christus” (Joh. 8, 56) „slechts van verre hebben aanschouwd; die in het geloof zijn gestorven zonder het beloofde te hebben gekregen” (Hebr. 11, 13). Pas samen met ons die *leeft* den, toen Christus kwam, zullen deze doden tot de volmaaktheid komen; niet al eerder zonder ons (Hebr. 11, 40). Want levend of dood, de gelovigen hebben één Herder. En daarom zal deze hen samenbrengen in één kudde. Ik denk dan ook, dat niet toevallig op dit tiende hoofdstuk van het Johannes-evangelie *de opwekking van Lazarus* volgt, (hfdst. 11), waarin Jezus een voorproefje geeft van zijn macht 'schapen' terug te halen uit de 'stal van de Dood'.

Het levensboek opnieuw geopend

Deze uitleg, waartoe ik al heel lang geleden was gekomen, leek mij nu een bevestiging te vinden in wat in mijn vorige artikel aan het licht kwam over 'het boek des levens'.

In dit boek, dat in Op. 6 door het Lam geopend wordt, stonden nl., zo bleek ons, de *schapen* geregistreerd die het Lam, *in zijn functie van herder*, naar de hun toegewezen weidegrond moest leiden. In hoofdstuk 7 nu haalde deze Herder zijn dan *levende* schapen weg uit de zone van het gericht (uit het 'Egypte' waar hun Heer – en Herder! – was gekruisigd) om hen te weiden en te voeren naar bronnen van levende wateren.

Maar wat zien we nu gebeuren? In hoofdstuk 20 wordt dat 'boek des levens' nog eens weer geopend, en wel *als Christus de doden weer levend laat worden en over hen gericht houdt* (vv. 11-15). En ons wordt nu duidelijk, waarom. De Herder had nl. in hoofdstuk 7 nog maar *de halve kudde* gekregen. De andere helft bevindt zich nog in de stal van de Dood. Die gaat Hij nu ophalen en met de eerste helft samenvoegen. Maar juist omdat Hij nu de poort van de dood met zijn sleutel (zie 1, 18!) heeft geopend⁴, *moet de Herder uit zijn 'levensboek' aflezen, welke schapen uit deze andere stal, de stal van de Dood, tot zijn kudde behoren*.

Noten

1 Er is hier weliswaar een ander woord ('amnos') gebruikt, dat we – behalve in Hand. 8, 32 in een citaat uit Jes. 53, 7 – ook nog tegenkomen in 1 Petr. 1, 19. Het in Openbaring gebezigde woord ('arnion') – het komt er meer dan vijftientig maal in voor! – vinden we verder in het NT alleen nog in het aangehechte 21ste hoofdstuk van het Johannes-evangelie (v. 15).

In de griekse vertaling van het OT, de z.g. Septuaginta, daarentegen komt 'amnos' veel vaker voor dan 'arnion'. Het laatste o.a. in Jer. 11, 19.

2 Ook in het in de vorige noot genoemde slothoofdstuk van het evangelie treedt Christus op als *Herder*, en wel als een *Opperherder*, die zijn taken delegeert (vv. 15-17).

3 Zie verder mijn artikel 'Opstanding en gericht (Joh. 12, 31)' in Opbouw, 7de jrg., blz. 84.

4 Terloops maak ik even attent op een minder correcte weergave van v. 13. Aan het slot van v. 12 is gezegd: „en de doden werden geoordeeld op grond van hetgeen in de boeken geschreven stond, naar hun werken”. Aan het slot van v. 13 wordt dit herhaald: „en zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn werken”. Die herhaling wijst erop, dat aan het begin van v. 13 de vermelding is *ingevoegd* van een gebeurtenis die *al eerder* had plaats gevonden. (We hebben hier dan te maken met een z.g. 'flash-back', zoals b.v. ook in Mt. 14, 3-12.) In zo'n geval doen we er goed aan een *voltooid* verleden tijd te gebruiken. We krijgen dan: „... en de doden werden berecht op grond van wat in de boeken stond opgetekend, naar wat ze gedaan hadden (12). De zee had nl. de doden die ze borg, uitgeleverd; ook de dood en de onderwereld hadden de doden

die zij borgen, uitgeleverd. Nu, dié doden werden berecht naar wat ze gedaan hadden (13)".

De doden blijken hier verspreid te zijn over drie 'plaatsen'. Wat we ons bij 'zee' en 'onderwereld' moeten denken, is duidelijk. Maar wat moet naast die twee de 'Dood' als aparte figuur die doden herbergt? Ik vermoed, dat we hier moeten denken aan mensen die wel gestorven zijn, maar niet – hetzij op de zeebodem, hetzij in de aardbodem – een graf hebben gevonden. Aan mensen die – zoals de bijbel dit oneervolle einde noemt – „als mest op het veld" zijn blijven liggen (2 Kon. 9, 37; vgl. Jer. 8, 2; 9, 22; 16, 4; 25, 33). Of ook aan mensen die zijn verbrand (2 Kon. 23, 16.20). Deze 'spreiding' van de doden maakt het begrijpelijk, dat Joh. 11, 52 – een tekst die m.i. over dezelfde zaak handelt als 10, 16 – spreekt van „de verstrooide kinderen Gods".

De 'Vereniging' van 1892.

Zo kwam het in 1892 tot een eenheid, waarbij 300 predikanten uit de Christelijke Gereformeerde kerken en 120 predikanten uit de Nederduitse Gereformeerde kerken samen de verenigde kerken gingen dienen. Er waren wel over en weer irritaties, vooral wat de opleiding in de verenigde kerken betreft, maar ze overheersten niet, daarvoor hadden zij te veel gemeenschapsgevoel.

Toch zou het verschilpunt van de opleiding nog veel zorg geven. Immers de kerken van de afscheiding hadden hun eigen Theologische School in Kampen, door de Nederduitse Gereformeerde kerken was de predikantsopleiding ondergebracht bij de Vrije Universiteit te Amsterdam. Overeengekomen werd dat het thans bestaande voorlopig van kracht zou blijven. Jarenlang heeft dit in de verenigde kerken veel spanning veroorzaakt. Het gedachtengoed uit beide „bloedgroepen" bleef binnen de Gereformeerde Kerken voortleven.

Het was een erfenis uit het verleden, waaruit elementen tot op de dag van

vandaag herkenbaar en bruikbaar zijn. In de veertiger jaren van deze eeuw zou echter nogmaals een (kerkelijke) rekening van dit onverwerkte verleden worden gepresenteerd.

Aan de herdenking van de vereniging van 1892 is onlosmakelijk een andere herdenking verbonden, want onze Christelijke Gereformeerde broeders en zusters van nu zullen dit jaar herdenken dat zij sinds 1892 een andere weg zijn gegaan.

Immers op de Synode van de Christelijke Gereformeerde kerken, die in 1892 het besluit nam om te verenigen met de Nederduitse Gereformeerde kerken, lag een bezwaarschrift van vier predikanten en 701 gemeentelieden, die een beroep deden op de synode om niet tot vereniging over te gaan.

Toch werd in dit bezwaarschrift niet gesproken om nooit tot vereniging over te gaan, de bezwaren golden tegen dit tijdstip en tegen deze voorwaarden. In de vergadering van 9 juni 1892 werden deze bezwaren afgewezen en besloot de synode om de weg van vereniging verder op te gaan. Op dat moment scheidden de wegen, de bezwaarde broeders en zusters gingen niet verder mee en zo werden in de loop der jaren de Chr. Gereformeerde kerken gevormd, zoals wij die nu kennen.

De voortgang der geschiedenis heeft in deze 100 jaar zowel binnen de Gereformeerde kerken als binnen de Christelijke Gereformeerde kerken een geheel ander verloop gekregen, dan menigeen in 1892 voor ogen stond.

De Here vergadert zich een volk van het begin der wereld tot het einde, maar in de geschiedenis van dit vergaderen spelen menselijke factoren een rol, mensen met hun tekortkomingen, fouten en gebreken. Mensen gaan en komen, „grote" figuren treden op de voorgrond, na een aantal jaren zijn ze vergeten.

Kerkgeschiedenis is een dynamisch gebeuren door alle eeuwen heen. Wij, die leven aan het einde van de 20e eeuw staan in een heel andere situatie dan de mensen aan het eind van de 19e eeuw.

In dat gebeuren zijn wij opgenomen, uiterlijke kracht en een invloedrijke positie zijn in deze tijd voor de kerken niet weggelegd. In de bedeling van pinksteren tot de jongste dag, zal alles wat historisch is gegroeid het karakter van 'voorlopig' hebben.

Maar wat blijft is het woord van de Schrift, dat wij moeten volharden bij de onderwijzing van de apostelen, bij de gemeenschap onder de broeders, bij de breking van het brood en bij de gebeden, om zo, in deze weg de Here te dienen en Hem te prijzen.

Want door zó te zijn en te doen hebben wij de belofte dat er vrees komt over alle ziel, geraakt de kerk tegelijk in

gunst van heel het volk en voegt de Here steeds toe tot de kring van hen die behouden worden (Hand. 2 : 42-47).

Dit is een gedeelte van een artikel, dat C. Camfferman, ouderling in de Ned. Geref. Kerk te Zaandam, schreef in het 'CONTACTBLAD', orgaan ten dienste van genoemde kerk.

Wij blijven dankbaar voor het wonder van de negentiende eeuw toen twee kerken zich met elkaar verenigden op een deugdelijke basis. Die basis geldt ook vandaag nog voor elke vorm van samengaan in kerkelijk verband.

We zullen voorts moeten erkennen, dat de chr. gereformeerden iets hebben, dat in onze kringen in de loop der tijden is ondergesneeuwd. De prediking is vaak blijven hangen in een verstandelijke sfeer en in het beamen van konfessionele waarheden terwijl de geloofservaring buiten de deur werd gehouden. Aan de andere kant hebben de chr. gereformeerden de ervaring van de dertiger jaren binnen de gereformeerde kerken gemist toen mensen als K. Schilder, B. Holwerda, C. Veenhof, E.Th. van den Born, M.B. van 't Veer, A. Janse, S.G. de Graaf e.a. ons hebben laten zien hoe indrukwekkend rijk het Verbond is, dat God met zijn volk is aangegaan. Zij hebben ons geleerd restloos terug te vallen op de vaste beloften van God. God is met ons begonnen. Hij zal zijn werk ook voor ons en in ons voleindigen.

Het is een goede zaak, dat juist deze dingen weer aan de orde zijn gesteld in de ontmoeting met elkaar. Wat onze broeder uit Zaandam schrijft is waar: „Kerkgeschiedenis is een dynamisch gebeuren door alle eeuwen heen". Dat geeft ons moed om verder te gaan op het pad van de ware oekumene. De HERE sterke ons allen in het zwakke pogen om broeders en zusters van hetzelfde Huis weer bij elkaar te brengen, opdat zij samen mogen optrekken tot lof van God!

Enschede

O. Mooiweer

J.H. Klein, Rijswijk

Christus in het kerklied (4)

Het piëtisme en de Psalmen (Lezen: Psalm 77)

Een gemoedelijke dochter van de middel-eeuwse mystiek is het 17e-eeuwse piëtisme, ontstaan als reactie op een dor, leerstellig geloof.

Bewustzijnsverenging

Ook bij het piëtisme treedt al gauw bewustzijnsverenging op: in veel verzen is alleen maar belangstelling voor de eigen zaligheid, voor het eigen zieleleven. Bij het zich terugtrekken op het innerlijke leven staat de innerlijke zielerust voorop. Die zielerust wordt couplet na couplet bezongen in de liederen van Paul Gerhardt: ik val er soms bij in slaap. Jan Luyken bezingt die schone rust van binnen in lied 433:

*(2) Het kan ons niet verschrikken,
al wat van buiten woelt,
wanneer men maar van binnen
de schoonste ruste voelt:
die schoonste rust van binnen
kan 't verwinnen.*

*(4) O mensen, woudt gij leren
waarin uw heil bestaat?
't Is hierin, dat gij weelde
en aardse rijkdom haat,
en dat gij tracht te winnen
rust van binnen.*

In lied 455 zingt Novalis:

*(1) Als Hij maar van mij is
en ik ben van Hem,
leef ik in vroom en stil verblijden.*

*(2) Als Hij maar van mij is,
laat ik alles staan.
Mij is om het even
heel het lichte, luide, aardse leven.*

De Psalm dichters in nood bezingen de God van hun vertrouwen, deze dichters vooral hun innerlijke rust. In Psalm 57 zingt David, die door zijn vijanden bedreigd wordt (vers 8):

*Mijn hart is gerust, o God, mijn hart is
gerust,
ik wil zingen, ja psalmzingen.
Waak op, mijn ziel, waak op, harp en
citer,
ik wil het morgenrood wekken.
Ik zal u loven, Here, onder de volken,
ik zal U psalmzingen onder de natiën,
want hemelhoog is uw goedertieren-
heid,
tot aan de wolken reikt uw trouw.
Verhef u boven de hemelen, o God,
uw heerlijkheid zij over de ganse
aarde.*

„Verhef U boven de hemelen, o God, uw heerlijkheid zij over de ganse aarde!” Dat is andere taal, daar kunnen ingekeerde dichters veel van leren; niet-ingekeerde dichters trouwens ook.

Moraliserend

In piëtistische liederen wordt de christen in nood vaak wat moraliserend toegesproken: „Als ge in nood gezeten, geen uitkomst ziet, wilt dan nooit vergeten: God verlaat u niet”, „Beveel gerust uw wegen”, „Wie maar de goede God laat zorgen”. In de Psalmen roepen dichters vaak rechtstreeks uit de nood tot de HERE en durven ze soms ook te vragen: „Waarom, HERE? Gij hebt mij vroeger toch óók uit de nood gered, doe het dan nu wéér!” In veel piëtistische gezangen wordt berusting gepredikt (Leer mij volgen zonder vragen, Vader, wat Gij doet is goed), in de Psalmen wordt geworsteld met God, wordt gepleit op zijn beloften en wordt God herinnerd aan zijn daden in het verleden. Ik zeg niet dat al die verzen die ik daarnet noemde, daarom verkéerd zijn (ik zou niet durven!), maar wel dat ze ver achterblijven bij de Psalmen, en dat niet alleen op de punten die ik noemde. Als ik wil zingen van mijn Heiland, zijn verzoenend werk, zijn opstanding uit de dood, van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, neem ik graag een gezang in de mond – maar als ik God wil aanroepen uit persoonlijke nood, of wanneer ik Hem wil loven om de wonderen die Hij vandaag in de wereld doet, zoals de val van het IJzeren Gordijn en de bevrijding van de Russische christenen, grijp ik vrijwel altijd naar een Psalm. Zowel wanneer het gaat om de „vertrouwelijke omgang” met God áls wanneer het gaat om het universele karakter van Gods werk, gaan de Psalmen ver uit boven piëtistisch gekleurde gezangen (er zijn ook ándere gezangen). De piëtistische dichter trekt zich terug in zijn eigen gemoed – maar David in de woestijn, de verbannen dichter van Psalm 42 bij de bergen van de Hermon, de stervende Hizkia op zijn ziekbed en Jona in de buik van de vis verlangen er vurig naar de HERE te loven in zijn hús samen met het volk van zijn verbond. In piëtistische verzen is God vooral de God van mijn godsdienstigheid, in de Psalmen is Hij de God van het hele leven, de Schepper van hemel en aarde, en de dichter van Psalm 104 is niet te geestelijk om het geschapene tot in allerlei details te bezingen.

Verdieping

Toch hebben veel piëtistische stromingen diepere wortels in de Schrift dan de middeleeuwse mystiek, en ik zou niet graag mét het piëtistische kind al het piëtistische badwater weggooien. Het piëtisme heeft van het begin af aan geleid tot een verdieping van het geloofsleven bij vele kinderen van God. Ook het piëtisme heeft liederen voort-

gebracht die met recht tot de schat van de Kerk der eeuwen behoren. Zo word ik steeds weer getroffen door een lied van Christiaan Fürchtegott Gellert over het lijden van Christus (gezag 177). Het begint inderdaad nogal piëtistisch: „In deze zee (van Jezus' lijden) verzinken mijn gedachten.” Verderop staan prachtige coupletten:

*(3) O allerheiligst, onuitspreeklijk
wonder:
de Rechter zelf gaat aan het recht ten
onder.*

*O wreed geding; wie kan geheel
doorgronden
de vloek der zonden.*

*(5) Dit breekt mijn trots. Waar zou ik
nog op bogen?
Ik lig in 't stof, maar God komt mij
verhogen,
nu ik van vijand Gods en tegenstander
in vriend verander.*

*(6) Daar Ge U voor mij hebt in de dood
gegeven,
hoe zou ik naar mijn eigen wil nog
leven?
Zou ik aan U voor zulk een bitter lijden
mijn hart niet wijden?*

*(7) Laat mij, o Heer, uw wondre
wijsheid prijzen,
dwaasheid en ergernis voor
wereldwijzen,
laat mij uw kruis dat sterken zwakheid
noemen
als sterkte roemen.*

Een lied van Beets naar Jesaja 53

Een ander prachtig lied over het lijden van Christus, waarin gezongen wordt over zijn verzoenend dragen van Gods toorn over onze zonden, is gezang 179. Het is een berijming van Jesaja 53 van de hand van Nicolaas Beets. In Handelingen 8 lezen we hoe een hoge ambtenaar uit Ethiopië op de terugweg naar zijn vaderland dit Schriftgedeelte, Jesaja 53, aan het lezen is. Filippus gaat op hem af en „uitgaande van dat Schriftwoord, predikte hij hem Jezus”. Zo is het ook met dit lied van Nicolaas Beets: uitgaande van Jesaja 53, zingt Beets in zijn psalm van Jezus.

Hij weet heel wat méér van Hem dan Jesaja. In tegenstelling tot Jesaja weet hij *Wé* Hij is. In de eerste strofe noemt hij Hem al bij name: „het vleesgeworden Woord; de Zoon van God, op Golgotha vermoord”. Hij noemt Hem „Zaligmaker” (strofe 2), „Heer” (str.4) en „Heiland” (str.7). Hij zingt van het kruis in strofe 1 en van de „enige troost in leven en sterven” in strofe 8. Hij refereert in de laatste strofe aan 2 Korinthe 5:21 – *Hem die geen zonde*

gekend heeft, heeft God voor ons tot zonde gemaakt – als hij zingt: „Rechtvaardige, die zonde voor ons werd.” En hij besluit met een uitroep van Jezus zelf aan het kruis: „Het is volbracht!” Zo brengt Beets in zijn berijming van Jesaja 53 een hele hoop 'kennis' in die Jesaja nog niet bezat. Bovendien kent Beets de Knecht uit Jesaja 53 persoonlijk, hij heeft gemeenschap met Hem. Vanaf de derde strofe, waar hij overgaat in de *Gij-vorm*, roept hij Hem aan, brengt hij Hem zijn lof, betuigt Hem zijn dankbaarheid, zijn liefde. Het lied eindigt dan ook met een lofverheffing:

(8) 't Verloste volk verheft tot U zijn hart,
rechtvaardige, die zonde voor hen werd.

Een prachtig lied om aan de avondmaalstafel te zingen!

Zingen: gezang 179 (ev. op wijs Ps. 22).

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Enschede-noord

Het scribaat berust bij: J. Been, Anemoonstraat 1, 7531 DA Enschede.
Tel.: 053-353684
Het adres van de secretaris van de diaconie is:
B. Hoffman, Minkmaatstraat 103, 7531 AW Enschede.
Het postbusnr. blijft 2303, 7500 CH Enschede.

Ned. Geref. Kerk van Zwartsluis

Het scribaat berust bij: B. Eikelboom, de Lisodde 14, 8064 HD Zwartsluis.
Tel.: 05208-67029
Het postbusnr. is 123, 8064 ZJ Zwartsluis.

Radio-kerkdienst

Op zondag 23 augustus zal een kerkdienst worden uitgezonden vanuit de Ned. Geref. Kerk van Breukelen. De dienst begint om 17.00 uur via radio 5. Voorganger is ds J.M. Mudde.

Cassettes van deze dienst kunnen worden aangevraagd bij de Stichting 'De Brug', Lancasterdreef 148, 8251 TD Dronten. Tel.: 03210-13673.

Adreswijziging

Het nieuwe adres van ds. M. de Jong, predikant van de gemeente Zwolle, luidt met ingang van 1 september a.s.: Waver 7, 8032 AJ Zwolle. Tel.: 038-549766.

Onder andere(n)

Uitnodiging Flevo totaal festival

Het FLEVO TOTAAL FESTIVAL bestaat 15 jaar! Dát willen we vieren in een jubileumdienst. Samen met u en zo'n 8500 jongeren. Door de jaren heen kwamen velen door dit festival in aanraking met het Evangelie. Daarvoor willen we God de eer geven.
Datum: ZONDAG 23 AUGUSTUS 1992
Aanvang: 11.00 uur (terrein open vanaf 10.00 uur)

Plaats: EVENEMENTEN-TERREIN VAN DE FLEVOHOF, Spijkweg 30 te Biddinghuizen (N.B. dit is aan de weg door de polder tussen Harderwijk en Elburg; neem dus niet de afslag Biddinghuizen!); komend uit de richting Harderwijk is het evenementen-terrein vlak vóór de Flevohof (zie borden/vlaggen)
Toegang: GRATIS
Parkeergelegenheid is ruimschoots aanwezig. Wilt u zitten, neemt u dan uw eigen klapstoeltje mee?
IEDEREEN DIE DEZE OPENLUCHTDIENST MET ONS MEE WIL VIENEN IS HARTELIJK WELKOM!

Voor meer informatie: bel 03438-18872 (YFC-Evenementen)

Forumavond geloofsbeleving in de praktijk

Op donderdagavond 3 september organiseert het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte te Utrecht een forumavond over geloofsbeleving in de praktijk. Medewerking aan deze avond wordt verleend door prof.dr. C. Graafland, prof.dr. W.H. Velema, Henk Hofstede (oud-voorzitter CNV), ds. E. Veenhuizen (oud-voorzitter Evangelische Alliantie) en prof.dr. B. Goudzwaard. De forumavond die voor een breed publiek toegankelijk is, vormt een onderdeel van een studentenconferentie over 'Spiritualiteit en levensstijl', die van 3 tot 5 september gehouden wordt in het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte. Geconstateerd kan worden dat vandaag veel te doen is over zaken als spiritualiteit, geloofsbeleving, emotionaliteit. Wat zegt deze belangstelling voor spiritualiteit over onze cultuur?

Tijdens de forumavond gaat het om de actuele inhoud van spiritualiteit. Hoe krijgt ze gestalte in de praktijk? Of blijft het een bezwering van de overigens volstrekt a-spirituele realiteit? Moeten de maatschappelijke verhoudingen veranderen onder invloed van een nieuwe christelijke spiritualiteit? In een schriftelijke voorbeschuwing

waarschuwt prof.dr. B. Goudzwaard voor „een vorm van spiritualiteit”, die onder ideologische beïnvloeding, de geestelijke duiding van normen als gerechtigheid, waarheid, liefde ombuigt „in de richting van een zo groot mogelijke dienstbaarheid aan enig vooropgesteld doel”. Volgens hem wordt spiritualiteit mede gekenmerkt door het horen, het luisteren en het bewustworden van de „absolute werkelijkheid van het Goddelijke”.

Een andere schriftelijke voorbeschuiving wordt gegeven door Henk Hofstede, oud-voorzitter van het CNV. De voorbeschuivingen worden afgedrukt in het programmaboekje dat medio augustus beschikbaar is. De forumavond begint om 20.00 uur en wordt gehouden in de Lutherse kerk, Hamburgerstraat 9 te Utrecht. De toegang is f 4,-. Men kan zich van tevoren aanmelden bij het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, postbus 368, 3500 AJ Utrecht.

Agapè Grote Opdracht School in Houten

Seizoen-opleiding voor evangelisatie en opbouw.

WIJK BIJ DUURSTEDEN – Agapè (voorheen Instituut voor Evangelisatie) start in september in een 28-tal plaatsen met een eenjarige seizoen-opleiding gericht op evangelisatie en geestelijke opbouw. Ook in Houten zal deze zogenaamde Grote Opdracht School (GOS) gehouden worden.

De GOS omvat 31 lesavonden (in Houten op donderdagavond) met daarnaast de mogelijkheid op een aantal andere avonden het geleerde in praktijk te brengen onder begeleiding van docenten. De lesstof is verdeeld over drie trimesters. In het eerste trimester gaan veel van de bijbelstudies en praktische lessen over evangelisatie. Ook de persoonlijke geestelijke ontwikkeling van de deelnemers zelf komt aan de orde. Tijdens het tweede trimester gaan de bijbelstudies over het werk van de Heilige Geest, terwijl de praktische studies gaan over nazorg, het bestuderen van de Bijbel en het leiden van gespreksgroepen.

In het laatste en derde trimester staan 'de Gemeente' en 'Leiding geven' centraal.

De studies worden gegeven door medewerkers van Agapè. De cursus in Houten wordt gegeven vanaf donderdagavond 24 september.

Mocht u meer over deze cursussen willen weten dan kunt u informatie aanvragen bij Machteld Verduyn (schoolleidster), tel. 03435-75080 of bij het centrale kantoor van Agapè, tel. 03420-15741. Er ligt een brochure voor u klaar.

Effatha

School voor dove kinderen in Apeldoorn

In augustus 1993 gaat Effatha, christelijk instituut voor doven te Voorburg, in Apeldoorn onderwijs geven aan dove

kinderen in de leeftijd van 3 tot en met 7 jaar. Door deze onderwijsvoorziening zal een groep dove kinderen niet meer urenlang in een taxi rijden. Ook is het wonen op een internaat om afstandsredenen voor deze kinderen niet meer nodig.

Vanaf januari 1993 wordt een gebouw, gelegen in het noord-oostelijk deel van Apeldoorn, aangepast aan de eisen van het onderwijs aan doven. Deze school van Effatha zal in drie fasen uitgroeien tot een school voor Speciaal Onderwijs. In augustus 1993 kunnen dove kinderen van 3 tot 8 jaar onderwijs ontvangen. Het jaar daarna de kinderen van 8 tot 11 jaar. Tot slot kunnen in 1995 alle dove kinderen uit Oost-Nederland tot 14 jaar in Apeldoorn naar school gaan.

Op verzoek van ouders heeft een haalbaarheidsonderzoek naar onderwijsvoorzieningen in Oost-Nederland plaatsgevonden. Uit dit onderzoek blijkt dat in deze regio 25% van de dove kinderen uit Nederland woont, waarvan bovendien een relatief grote groep met een protestant christelijke levensovertuiging.

Eén van de basisprincipes van Effatha is dat doofheid specifieke gevolgen heeft voor alle ontwikkelingsgebieden van kinderen. Doofheid vereist daarom speciaal onderwijs en heeft eigen opvoedingsvragen. Bovendien legt

Effatha bij zeer jonge kinderen het hoofdaccent op de ontwikkeling van de interactie tussen het kind en de overige familieleden.

Gezien de centrale ligging, de beschikbaarheid van voorzieningen en de bereidwilligheid van het gemeentebestuur is voor de vestigingsplaats Apeldoorn gekozen.

Op dit moment is Effatha in de persoon van drs. R. Hartman, tel.: 05750-26006, (oud-rector van het Baudartius College te Zutphen) bezig met het leggen van contacten met verschillende instanties, die een rol spelen bij de totstandkoming van de school. Te denken valt aan audiologische centra (waar doofheid bij kinderen geconstateerd wordt), KNO-afdelingen van ziekenhuizen en gezinsbegeleidingscentra (die gezinnen met dove kinderen begeleiden).

Tot + 13 jaar: vestiging Voorburg, Effathalaan 31, 2275 TH Voorburg, tel.: 070-3992021.

Boven 13 jaar: vestiging Zoetermeer, Zalkerbos 330, 2716 KS Zoetermeer, tel.: 079-511151.

Woonwerkproject Alphen aan den Rijn, Steekterweg 29, 2407 BD Alphen a/d Rijn, tel. 01720-25007.

Opbouw- en toerustingsdag 'De Christenvrouw'

Deze dag wordt gehouden: donderdag 24 september 1992 te HARDERWIJK, Gereformeerde Plantagekerk, Stationslaan 136.

Ruime parkeergelegenheid. Route: 5 minuten lopen vanaf N.S. station. SPREKER: Drs. A.G. Knevel te Bussum.

ONDERWERP: 'De Invloed van de media'.

Iedereen is hartelijk welkom. De toegang is vrij. (collecte). De dag duurt van 10.15 uur tot ca. 14.30 uur.

Koffie aanwezig; s.v.p. zelf lunchpakket meenemen.

Inlichtingen secretariaat 05921-41675

Wij zijn verdrietig om het afscheid, maar vooral dankbaar dat na een langdurig lijden onze fijne vader en grootvader

JAN JACOBUS VAN SEVENTER

weduwnaar van Johanna van Raalte

eindelijk rust heeft en weer vreugde kent bij zijn Hemelse Vader.

geboren 25 december 1906

overleden 6 augustus 1992

Oegstgeest: B.H.J. van Veen-van Seventer
P. van Veen
Diederick en Marjan, Joseline,
Marishka en Erik, Frank-Jan
New York: J.J.A. van Seventer
Oegstgeest: C.G. Heinke
Jan-Erik, Tanja
Groningen: J.P.L. van Seventer
J. van Seventer-Keltie
Jan-Pieter, Mark, Daniël
Nijmegen: P.S.G. van Seventer
M.W. van Seventer-van Veen
Rozemarijn, Marije, Diederik
Ede: K.L.G. van Seventer
C.I.M. van Seventer-Kramp
Marjo, Jaco, David, Bas, Annemarie
Luzern: J.A.J.H. Orechhoff-van Seventer
G.S. Orechhoff
Wethersfield, T.M. Mac Dowell
U.S.A.: C. Secrest-Mac Dowell
Justin, Timothy, Fiona, Margareth

Correspondentieadres:
fam. P. van Veen-van Seventer
A.M.G. Schmidllaan 39
2343 BG Oegstgeest

De dienst van Woord en Gebed en de begrafenis hebben inmiddels plaatsgehad.

gereformeerd traktaatgenootschap

Drs. J. Staat – 'Eén-nul'. Stukjes over God en jou

Een boekje voor jongeren. De titel van elk hoofdstukje heeft iets met sport te maken. De ondertitel maakt echter duidelijk, dat het in dit boekje niet om sport gaat, maar dat het een stimulans wil zijn om als christen te leven.

Bestelnr. 51328 — Prijs f 8,50

Ds. C. van de Velde – Woord en Antwoord

Dit boekje wil mensen helpen om hun relatie met God te beleven in bijbellezen, mediteren en gebed.

Bestelnr. 41304 — Prijs f 5,60

Ds. A.S. Rienstra – Met beste wensen 'Kracht'

In ons leven maken we perioden mee, waarin wij menen onszelf wel te kunnen redden. Dat wordt anders wanneer tegenslagen zich aandienen. Dit boekje gaat over de kracht die God op ons bidden geeft.

Bestelnr. 31298 — Prijs f 6,95

Drs. W. Kats – Wegwijs in de psalmen

In de bekende en veel gebruikte serie Woordgebruik, verscheen nu bovengenoemd deel. Het is geschikt voor persoonlijke bijbelstudie en gesprekskringen.

Bestelnr. 61350 — Prijs f 9,50

Ds. L. Raven – Je zult er maar voor komen te staan

Christenen staan steeds vaker voor situaties, die hen verlegen maken. Je zou best eens met iemand uit je omgeving een diepgaand gesprek willen voeren. Maar hoe doe je dat?

Dit boekje wil een beetje helpen bij het christen – zijn in de praktijk van alle dag.

Bestelnr. 41302 — Prijs f 9,75

Ons adres is: FILIPPUS – Postbus 3052 – 6802 DB Arnhem.

U kunt ook telefonisch bestellen. Ons nummer is 085-514340